תני תנא קמיה דרב ששת א"ל אני שונה רבי שמעון אומר מאחיו עד שיוציאנו מרשות אחיו ואת אמרת חייב [א]תני פטור מאי קושיא דילמא הא ר"ש הא רבנן לא ס"ד דאמר ר' יוחנן [א]סתם מתני' ר' מאיר סתם תוספתא ר' נחמיה [ב]סתם ספרא רבי יהודה סתם ספרי ר"ש וכולהו אליבא דר"ע: הגונב בנו: מאי טעמא דרבנן אמר אביי דאמר קרא [1]כי ימצא פרט למצוי א"ל רב פפא לאביי אלא מעתה [2]כי ימצא איש שוכב עם אשה בעולת בעל הכי נמי כי ימצא פרט למצוי כגון של בית פלוני דשכיחן גבייהו הכי נמי דפטירי א"ל אנא [3]מונמצא בידו קאמינא אמר רבא [ב]הלכך הני מיקרי דרדקי ומתנו רבנן כמצויין בידן דמו ופטירי: גנב מי שחציו וכו': [ג]תנן התם רבי יהודה אומר אין לעבדים בושת [ד]מאי טעמא דר' יהודה אמר קרא [4]כי ינצו אנשים יחדיו איש ואחיו מי שיש לו אחוה יצא עבד שאין לו אחוה ורבנן אחיו הוא במצות והכא היכי דריש ר' יהודה סבר מאחיו לאפוקי עבדים בני ישראל למעוטי מי שחציו עבד וחציו בן חורין מבני ישראל למעוטי מי שחציו עבד וחציו בן חורין הוי מיעוט אחר מיעוט [ה]ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות ורבנן מאחיו לאפוקי עבדים לא משמע להו דהא אחיו הוא במצות בני ישראל מבני ישראל חד למעוטי עבד וחד למעוטי מי שחציו עבד וחציו בן חורין אזהרה לגונב נפש מנין רבי יאשיה אמר [5]מלא תגנב רבי יוחנן אמר [6]מלא ימכרו ממכרת עבד ולא פליגי מר קא חשיב לאו דגניבה ומר קא חשיב לאו דמכירה ת"ר [5]לא תגנוב [ג]בגונב נפשות הכתוב מדבר אתה אומר בגונב נפשות או אינו אלא בגונב ממון אמרת צא ולמד משלש עשרה מדות שהתורה נדרשת בהן דבר הלמד מעניינו במה הכתוב מדבר בנפשות אף כאן בנפשות תניא אידך [7]לא תגנובו בגונב ממון הכתוב מדבר אתה אומר בגונב ממון או אינו אלא בגונב נפשות אמרת צא ולמד משלש עשרה מדות שהתורה נדרשת בהן [ו]דבר הלמד מעניינו במה הכתוב מדבר בממון אף כאן בממון איתמר עידי גניבה ועידי מכירה בנפש שהוזמו חזקיה אמר אין נהרגין רבי יוחנן אמר נהרגין חזקיה דאמר כר"ע [ז]דאמר [8]דבר ולא חצי דבר ורבי יוחנן אמר כרבנן דאמרי דבר ואפי' חצי דבר ומודה חזקיה בעדים האחרונים של בן סורר ומורה שהוזמו שנהרגין מתוך שיכולים לומר הראשונים

להלקותו

תני תנא. להך מתני' דקתני מכר לאביו חייב: **סתם ספרא.** תורת כהנים: **סתם ספרי.** ספר וידבר ומשנה תורה והאי סתמא דכי ימצא איש[ח] במשנה תורה הוא: **אליבא דרבי עקיבא.** ממה שלמדו מר' עקיבא אמרום: **של בית פלוני.** לא רצה להזכיר שמם שחשובין היו וזה לא היו נוהגין כדת שהיו הרבה דרין בבית אחד אנשים ונשים והיו מלויין תמיד עם נשי חביריהן ולא שמתייחדין: **ונמצא.** קרא יתירא הוא דאי ללמד שימצא בעדים מכי ימצא נפקא: **כמצויין בידן דמו.** התלמידים מצויין תמיד בבית הרב ואם גנב הרב אחד מתלמידיו ומכרו אינו נהרג: **אין לעבדים בושת.** המבייש את העבד לא חייבתו תורה לתת דמי בשתו: **וכי ינצו אנשים יחדיו והכה איש וגו'.** מהתם נפקא לן חיוב בשת דכתיב[ט] וקצותה את כפה ממון אתה אומר ממון או אינו אלא ממש נאמר כאן לא תחוס עינך ונאמר להלן בעדים זוממין (דברים יט) לא תחוס עינך מה להלן ממון אף כאן ממון[י]: **עבד שאין לו אחוה.** ואפי' עם אחיו בני אביו דכתיב (בראשית כב) עם החמור עם הדומה לחמור אינו אלא כבהמה: **אחיו הוא במצות.** בכל מצות שהאשה חייבת בהן עבד חייב בהן דגמר לה לה מאשה[כ]: **והכא.** במתני' בגונב נפש דכתיב מאחיו: **היכי דריש.** רבי יהודה לחייב על מי שחציו עבד: **מאחיו למעוטי עבדים.** דהא לרבי יהודה אין לו אחוה: **מבני.** יתירא[ל] דריש ליה דהוה ליה למכתב מאחיו בני ישראל: **מלא תגנוב.** האמור בעשרת הדברות דבגונב נפשות מתוקם לקמן בשמעתין: **דבר הלמד מעניינו.** אם אי אתה יודע במה הכתוב מדבר לא ולמד מפרשה שכתוב בה ולפי הפרשה הוא נכתב אלא וכאן במה כל הענין מדבר בנפשות לא תרצח ולא תנאף כל אלה חייבי מיתות ב"ד אף לא תגנוב בגניבה שיש בה מיתת ב"ד: **לא תגנובו.** בפרשת קדושים תהיו: **משלש עשרה מדות.** זו היא אחת מהן שיהא הדבר מעניינו למד: **במה הכתוב מדבר.** הענין של מטה ושל מעלה מזו: **בממון.** לא תעשוק את רעך (ויקרא יט): **עידי גניבה ועידי מכירה.** שני כיתי עדים אחת העידה שגנב את הנפש ואחת העידה שמכר אין נהרגין כדמפרש טעמא ואזיל וכיון דאינהו לא מקטלי איהו נמי אם לא הוזמו לא מקטיל דהוי' לה עדות שאי אתה יכול להזימה ולא משכחת לה דמקטיל אלא בכת אחת שמעידין על הגניבה ועל המכירה: פלוגתא דר"ע ורבנן בבבא בתרא בחזקת הבתים. על פי שנים עדים יקום דבר[מ] ולא חצי דבר והאי חצי דבר הוא אלא כל כת וכת דאי לאו עידי גניבה אינו נהרג משום עידי מכירה שיכול לומר עבדי מכרתי ואי לאו מכירה נמי לא מיחייב אגניבה: **בעדים האחרונים של בן סורר ומורה.** דתנן לעיל (דף עא.) מתרין בו בפני ג' ומלקין אותו חזר וקלקל נדון בעשרים ושלשה מתרין בו אביו ואמו בפני הדיינין וכשבאין עדים ראשונים ומעידין עליו שאכל תרטימר בשר ושתה חצי לוג יין מגניבה מלקין אותו כדכתיב [דברים כא] ויסרו אותו דהיינו מלקות חזר וקלקל נדון בכ"ג למיתה ומודה חזקיה בהנך אחרונים שהעידו שחזר וקלקל שהוזמו שנהרגין ולא אמרינן שחצי דבר הוא דאי לאו סהדותא דקמאי לא מקטיל בסהדותא דהני אלא אמרינן הואיל ויש עונש על פי ראשונים שזה לקה על ידה תו לא שייכא ההוא סהדותא קמייתא בהני בתרייתא והני בתראי כוליה דבר קא עבדי:

להלקותו

מונמצא בידו קא אמינא. °תימא דבסוטה פ' עגלה ערופה (דף מה:) דרשינן כי ימצא חלל פרט למצוי ופטרינן עיר שרובה עובדי כוכבים וי"ל דהתם כתיב באדמה והוי כמו בידו דהכא ואכתי קשה דדרשינן בפ' בתרא דערכין (דף ל:) גבי בתי ערי חומה ומצא פרט למצוי שלא ימכור ברחוק ויגאל בקרוב (א) וי"ל [נ]כדפי' בקונטרס דהכא מריבויא דקרא: **יצא עבד שאין לו אחוה.** פירש בקונטרס עבד אין לו אחוה ואפילו עם אחיו בני אביו דכתיב עם החמור עם הדומה לחמור וקשה דאם כן גר ומשוחרר נמי ונראה לפרש שאין לו אחוה שאין יוצאי חלציו קרויין אחוה משא"כ בגר: **בני ישראל למעוטי מי שחציו וכו'.** אבל כולו משוחרר וגר לא ממעט מבני ישראל וכן בפרק בנות כותים (נדה דף לד. ושם) בני ישראל מיטמאין בזיבה וכו' אבל גרים ומשוחררים לא ממעט וכן שלהי [ס]פ"ב דמנחות גבי סמיכה בני ישראל סומכין ואין העובדי כוכבים סומכין ומשוחרר וגר לא ממעטין וכן בפ"ק דערכין (דף ה:) בני ישראל מעריכין ואין העובדי כוכבים מעריכין ולא ממעטין גרים ולא עבדים משוחררין ותימה דבפרק כל המנחות באות מצה (מנחות דף סא: ושם) גבי תנופה אמרינן בני ישראל מניפין ואין העובדי כוכבים מניפין ואין לי אלא בני ישראל גרים ועבדים משוחררים מניין תלמוד לומר המקריב וכן בפ' הערל (יבמות דף עד: ושם) ובשלהי פ"ק דכריתות (דף ז:) אשה כי תזריע אין לי אלא בני ישראל גיורת ושפחה משוחררת מניין ת"ל אשה ושמא בכל הני יש שום רבוי דמרבינן מיניה גרים ומשוחררין[ע]: **דבר ואפי' חצי דבר.** וא"ת הא אמרינן לקמן (דף צ.) קיים מקצת וביטל מקצת דשאר מצות דברי הכל פטור ופי' בקונטרס משום דכתיב אך הנביא אשר יזיד לדבר דבר דבר ולא חצי דבר וי"ל דרבנן נמי מודו דדרשינן ולא חצי דבר והא דפליגי אדרבי עקיבא היינו משום דחשבי ליה דבר שלם כדמוכח במרובה (ב"ק דף ע:) ובחזקת הבתים (ב"ב דף נו: ושם) וצריך לחלק בדברים דיש מקומות כה"ג בפ' ד' וה' (ב"ק דף מ. ושם) כופר שלם אמר רחמנא ולא חצי כופר ובפרק יש בכור (בכורות דף מח:) חומש ולא חצי חומש ובמרובה (ב"ק דף עא:) חמשה בקר אמר רחמנא ואפי' חמשה חצאי בקר ובפרק אותו ואת בנו (חולין דף עט: ושם) פליגי ר' אליעזר ורבנן בשה ואפילו מקצת שה ולענין כיסוי בצבי ואפילו מקצת צבי ובפרק הבא על יבמתו (יבמות דף נט: ושם) בבתולה מקצת בתולים ובכתובות פרק אלמנה (דף נז: ושם) במקצת כסף ככל כסף ושלהי כסוי הדם (חולין דף פח. ושם) דם ואפילו מקצת דם ובריש בכורות (דף ג. ושם) בכור ואפילו מקצת בכור: **מתוך שיכולים עדים הראשונים כו'.** אין הטעם תלוי באמירתם אלא במאי דעידי גניבה ראשונה לא צריכי לעידי גניבה שניה כדאמרינן במרובה (ב"ק דף ע: ושם) דמודה רבי עקיבא בשנים אומרים קידש ושנים אומרים בעל אע"ג דעידי ביאה צריכי לעידי קדושין [הואיל] והן לא צריכי לעידי ביאה כוליה דבר הוא:

גניבה

מסורת הש"ס

א) [עירובין לו: גיטין ד.], ב) [עירובין שם שבת קלז. יומא מא. קידושין נג. שבועות יג. בכורות סא. כריתות כב.], ג) ב"ק פו., ד) [שם פח.], ה) [יומא מג. וש"נ], ו) [חולין קטו: קמ.], ז) לעיל ל: ב"ק ע: ב"ב נו:, ח) [דברים כד], ט) [דברים כה], י) [ספרי תצא כה יב], כ) [חגיגה ד.], ל) [מ' יתירא. רש"ש], מ) [דברים יט], נ) עי' רש"ל, ס) [נ"ל פרק שתי מדות דף לג.], ע) [וע"ע תוספות סוכה כח: ד"ה לרבות ותוספות מנחות סא: ד"ה אין לי],

* * *

גליון הש"ס

תום' ד"ה מונמצא וכו' תימה דבסוטה. עיין בריטב"א מכות דף ח' ע"א ד"ה התם מעניינא דקרא:

* * *

הגהות הב"ח

(א) תום' ד"ה מונמצא וכו' בפ' בתרא דערכין גבי שדה אחוזה ומצא פרט וכו' ויגאל בקרוב. נ"ב ול"ע דהרי בערכין איתא להדיא משום דהכא מעניינא דקרא ולכך דרשינן אע"פ דלא כתיב בידו:

* * *

מוסף רש"י

וכולהו אליבא דר' עקיבא. ממנו קבלו (שבועות ד.). **יצא עבד שאין לו אחוה.** עם ישראל, שאינו בא בקהל, ל"א עבד אין לו אחוה שמותר באחותו ובאשת אחיו, דכתיב עם החמור, וזה שמעתי (ב"ק פח. עי"ש במסוהש"ס). **אחיו הוא במצות.** כל מצוה שהאשה חייבת בה עבד חייב בה, דגמר לה לה מאשה (שם). **דבר הלמד מענינו.** זה אחד מי"ג מדות, מקרא שכתוב סתם ואין אנו יודעין במה מדבר, הוי לומדו מעניינו (חולין קמ.) **דבר** סתם שאין מפורש בו במה מדבר, הוי לומדו מן הענין, פרשה שנכתב בה במה הענין מיירי (שם קטו:).

עין משפט נר מצוה

לא א מיי' פ"ט מהל' גניבה הלכה ג סמג שם:

לב ב מיי' שם הל' ה:

לג ג מיי' שם הל' א:

* * *

תורה אור השלם

1. כִּי יִמָּצֵא אִישׁ גֹּנֵב נֶפֶשׁ מֵאֶחָיו מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהִתְעַמֶּר בּוֹ וּמְכָרוֹ וּמֵת הַגַּנָּב הַהוּא וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ: דברים כד ז

2. כִּי יִמָּצֵא אִישׁ שֹׁכֵב עִם אִשָּׁה בְעֻלַת בַּעַל וּמֵתוּ גַּם שְׁנֵיהֶם הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִם הָאִשָּׁה וְהָאִשָּׁה וּבִעַרְתָּ הָרָע מִיִּשְׂרָאֵל: דברים כב כב

3. וְגֹנֵב אִישׁ וּמְכָרוֹ וְנִמְצָא בְיָדוֹ מוֹת יוּמָת: שמות כא טז

4. כִּי יִנָּצוּ אֲנָשִׁים יַחְדָּו אִישׁ וְאָחִיו וְקָרְבָה אֵשֶׁת הָאֶחָד לְהַצִּיל אֶת אִישָׁהּ מִיַּד מַכֵּהוּ וְשָׁלְחָה יָדָהּ וְהֶחֱזִיקָה בִּמְבֻשָׁיו: דברים כה יא

5 לֹא תִּרְצָח לֹא תִּנְאָף לֹא תִּגְנֹב לֹא תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁקֶר: שמות כ יב

6. כִּי עֲבָדַי הֵם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם לֹא יִמָּכְרוּ מִמְכֶּרֶת עָבֶד: ויקרא כה מב

7. לֹא תִּגְנֹבוּ וְלֹא תְכַחֲשׁוּ וְלֹא תְשַׁקְּרוּ אִישׁ בַּעֲמִיתוֹ: ויקרא יט יא

8. לֹא יָקוּם עֵד אֶחָד בְּאִישׁ לְכָל עָוֹן וּלְכָל חַטָּאת בְּכָל חֵטְא אֲשֶׁר יֶחֱטָא עַל פִּי שְׁנֵי עֵדִים אוֹ עַל פִּי שְׁלֹשָׁה עֵדִים יָקוּם דָּבָר: דברים יט טו